

nal Vidal ho sabia i ho practicava, ben abans que la Constitució Conciliar "Gaudium et spes" en fes un dels punts fonamentals de la seva doctrina". "Poques persones el comprengueren i el seguiren durant aquells anys dolorosos del seu allunyament d'Espanya. Es va recollir en el silenci de l'Amor infinit per estimar més a fons els homes, germans seus. "Diligite alterutrum" era la seva divisa episcopal, i va voler romandre-hi fidel fins a la fi".

En veritat la seva vida ha estat escaigudament sintetitzada per Monseñor Journet: *Ens ha donat un exemple de com ha de ser un veritable servidor de l'Església.*

Realment fou bisbe, i no més que bisbe.

Perquè només fou bisbe, va trobar la seva paga.

Deslligat de tot compromís purament temporal, cap força política no pogué hipotecar la seva consciència, insubornable, de Pastor del Poble de Déu.

La proclamació d'aquesta veritat és l'homenatge de justícia que ens cal tributar a la memòria del Cardenal Francesc d'Assís Vidal i Barraquer, Metropolità de Catalunya i Prímat de les Espanyes.

RAMON MUNTANYOLA

«El Cardenal F. d'A. Vidal i Barraquer: Un home lliure» Conferència per Miquel Estradé

Tot establint un fervorós paralelisme entre l'Abat Aureli Escarré, en aquells moments recentment traspasat, i el Cardenal Vidal i Barraquer del qual se celebra el centenari del naixement, Mossèn Ramon Muntanyola ha fet la presentació del Pare Miquel Estradé, monjo de Montserrat, present per primera vegada a la tribuna del Centre de Lectura, on ha estat invitat per fer-nos unes reflexions sobre la insigne figura del Cardenal.

Manifestant d'entrada la seva satisfacció de venir a parlar-nos d'aquell que fou el seu primer Bisbe en els seus anys juvenils de seminarista a Tarragona, d'on és fill, confessa que són escasses les relacions personals que tingué amb ell. Relata algun dels seus records, que si més no constitueixen aïllades espurnes que deixen veure de quin foc han saltat: la gran humanitat i senzillesa del Cardenal, l'enamorat de l'Església i de la seva terra. Quan a l'any 1939, lluny de la seva enyorada Diòcesi, deia que tornaria a Tarragona "de genollons, si podia", revelava ésser víctima de la seva actitud durant la guerra, per la seva ne-

gativa a firmar la carta col·lectiva dels bisbes espanyols. Ell havia obrat en consciència. Era un home lliure. Emprisonat, calumniat, tot el que vulgueu: era un home lliure. No hi ha ningú més lliure que aquell que està disposat a donar la vida per allò que estima.

Si hi ha homes dels quals no pots fer cas perquè els manca línia, unitat interior, idea directiva, el Cardenal fou tot el contrari. Agil i flexible; net i clar; enemic de les frases circumstancials.

Fet aquest preàmbul, el P. Estradé es proposa d'esbossar l'estudi del Cardenal com a home, com a cristià i com a bisbe.

Com sigui que la llibertat, segons Berdiaeff, no és una exigència presentada per l'home a Déu, sinó una exigència presentada per Déu a l'home, resulta que la llibertat no és solament un dret, sinó una obligació. Si només fos un dret, podríem renunciar a ésser lliures. Com un deure, és quelcom més categòric, més urgent; requereix més coratge. Renunciar-hi voldria dir tant

com renunciar a ésser homes, renunciar a "ésser". L'home que no és home, no és res. Això en referència a la llibertat interior, profunda, aquella que res ni ningú no ens pot prendre, si no l'abandonem per por, comoditat o beneiteria. Una llibertat que es manifesta en tota una colla de llibertats encarnades exteriors. Aquestes ens poden ésser preses; també hi podem renunciar per raons prou vàlides. Però no són prou per a matar la llibertat profunda, inesborrable.

L'actitud del Cardenal demostra que se la prenia com un deure. La línia que marcava la seva llibertat, que per a ell existia en funció de l'amor, es podria traçar amb textos de sant Pau i de sant Pere. Elements bàsics de la llibertat són l'amor i la disposició de servei, els quals trobem en tot l'episcopat, llarg i treballós, regit pel Cardenal.

El conferenciant es refereix al contrast que per a Vidal i Barraquer representà, a l'any 1936, saltar a la vida reclosa de la Cartoixa. Però mai no fou esclau de les circumstàncies. Sabé trobar la pau en la tranquil·litat d'aquell destí. I és que el senyal de l'home lliure consisteix a fer coincidir la joia amb la seva activitat més habitual. El signe de l'esclau, és de separar-les. Tota la contextura interior del Cardenal portava la mateixa marca. No era home que fes cas del que la gent digués o deixés de dir, o que conformés la seva conducta pels disgustos o inconvenients que es podrien derivar de fer això o de deixar de fer allò. En foren exemples el fet d'haver ajudat a morir a Macià; el que ja hem esmentat del seu refús a firmar la carta colectiva dels bisbes, i tants altres. Uns gests que no li serien perdonats pels extremitistes d'un costat o de l'altre; i ell ho sabia. L'home rígid, l'extremista, queda marcat per la pròpia rigidesa; és l'esclau del propi rigor, i tot ho veu i ho judica en funció d'aquesta esclavitud.

Una de les llibertats que més exercí fou la de la paraula. Era d'una franquesa evangèlica. Parlava sense por. No volia que la llengua dels homes fos

empresonada. Un poble és alliberat i parla lluiement així que se li desfà el jou de la força, el qual no és solament el jou del poder. Hi ha el jou de la por, el de la comoditat, el jou terrible de voler estalviar-se complicacions. Jous que pesen, esclavitzen, traven la llengua i arriben a travar el pensament; perquè quan el pensament no s'expressa amb llibertat, sigui per la força del jou que sigui, s'atrofia i acaba per desaparèixer. I és per això que arribem a tantes dimissions.

Llibertat i franquesa amb Déu i amb els homes. En el terreny de la correcció, de l'avis, de donar una opinió, ho feia clarament i amb amor. Deia les coses com les pensava i les deia a qui les havia de dir. D'anècdotes n'hi ha moltes. A Alcalà Zamora, que li oferia una condecoració, digué que la seva norma era de no acceptar-ne cap, puix que li bastava la creu pastoral que tantes coses indica a l'ànima d'un successor dels Apòstols. Sabia que Jesucrist havia recriminat aquells que busquen donar-se glòria els uns als altres. I que sant Pau havia dit que si mirés d'agradar als homes no seria deixeble del Crist. Conseqüent amb tot això, protestà per carta a Irujo per la persecució que sofrien l'Església i els seus membres. Va demanar la llibertat dels sacerdots, religiosos i fidels. Va refusar a tornar a Tarragona com aleshores li oferien. També la valentia i llibertat del Cardenal es veuen en la correspondència amb els Nuncis i amb la Santa Seu, i les exercia obstinadament, sense desmaís. Es una prerrogativa del cristià de poder esperar contra tota esperança, ja que l'esperança es desplega a nivell de fe. Paradoxalment, un cristià ho pot esperar tot sense fer-se il·lusions de res. Precisament aquest punt de la continuïtat en l'acció, a pesar dels resultats, és una de les coses més admirables del Cardenal. Es tan fàcil de quedar bé, sense gaire esforç! Trobem un problema; diem el que ens sembla que hem de dir; i una vegada dit, ens freguem les mans: ja ho he dit...! Y ara que s'arreglin. Això és una actitud deshonest. ¿Ens interes-

sa la solució del problema, o quedar bé? Si ens interessa allò, no hem de parar, ni que hàgim d'insistir continuament. La voluntat del Cardenal fou de servir, fins a risc de fer-se pesat, i això es veié en les relacions amb el Nunci. Quan, per exemple, manifestava que es feia un greuge a tota la clerecia catalana no volent trobar un sacerdot de qualitats per a ésser bisbe de la seva regió. Un bisbe per a complir bé en el seu ministeri ha de conèixer la llengua i els costums i la manera d'ésser de les persones de la seva diòcesi. Referint-se al refús de firmar aquella carta colectiva, donava, entre altres raons, aquesta: "Considero com un deure sagrat no donar el més petit pretext per a agreujar, qui sap si de manera irresponsable, la sort trista i lamentabilíssima de molts sacerdots i fidels... Penso en les meves ovelles i m'esgarrija la repercussió que pot tenir la publicació de la carta a la meua terra".

Tot, veritats com a cases de pagès! Es lamentable de veure com l'estalviem, la veritat. Com la tapem, la protegim. I precisament és ella que ens pot fer lliures. No solament la veritat posseïda, sinó comunicada; l'intercanvi de la veritat és el que allibera els homes. La veritat és la caritat. La victòria de la veritat és l'amor. La veritat, comunicada sense amor, destrueix, no edifica ni allibera. La llibertat fa lliures els homes en el grau en què és respectada pels homes; si no ho és, si no és tractada amb amor, tant se val que sigui ofegada per la covardia com esterilitzada per l'orgull o la vanagloria. Sempre acaba igual, perdent la qualitat de fer lliures.

Moltes de les seves actituds, de les seves opcions, que va haver de prendre en els anys de grans responsabilitats que va viure, no tenen explicació si no s'interpreten a la llum de l'amor. Els judicis que s'han expressat sobre el Cardenal resulten injustos per això: perquè no s'ha tingut en compte el gran amor que l'ungia. No podem judicar-lo si nosaltres no ens sentim també acorralats per l'amor. En el Cardenal hem de tenir sempre present

el seu amor a l'Església i el seu amor a la terra.

"De genollons hi tornaria...". Només som capaços de tornar de genollons a casa. La diòcesi representa per al bisbe la seva casa. Allí no és al despatx, ni a l'oficina, ni al laboratori... Es a casa. Per això no és indiferent que un bisbe vingui d'un lloc o d'un altre, o sigui d'un lloc o d'un altre. Per a trobar-se a casa calen unes condicions. Si l'episcopat fos una funció burocràtica de l'Església, o el bisbe un personatge per a donar color a celebracions o inauguracions, aleshores sí que tant se valdria. Només gent del país podrà fer créixer l'Església a la terra d'on és, partint del que és l'Església en aquesta terra, sense perdre ni una engruna del que té de bo. Ai d'aquell, a qui toca d'ésser bisbe en una terra que considera estrangera! Com que cada terra té les seves qualitats i els seus defectes, fàcilment és portat a comparar, a judicar i a rebutjar allò que no es considera com a propi. Aquest fet comporta una tensió entre dos amors, que pot esquarterar l'ànima. El Cardenal la senti. Una manifestació decisiva de la seva categoria és haver sabut superar-la sense desesperança i sense renegar ni de l'Església ni de la terra. Per força havia de passar moments de gran tristesa.

Res d'allò que pertanyia al Cos estimat del Crist no el deixava indiferent. Volia l'Església neta, sense tares, lliure, pura, santa. No per gloriar-se'n, sinó per amor. Un amor que irradia en les seves actuacions com a bisbe, primer a Solsona, més tard a Tarragona i finalment en la difícil missió de Cap de la Conferència de Metropolitans.

I també s'estimava Catalunya. Res no podia separar-lo d'aquest amor. Aquella frase de Kipling: "Si Anglaterra fos el que sembla que és, prou en renegariem. Però no ho és", li havia de semblar incomprensible. Més aviat hauria signat les paraules de Saint-Exupéry: "Sóc a França. França ha donat un Renoir, un Pascal, un

Pasteur... Però ha donat també gent incapaç, polítics de mala llei. Ara: em sembla massa fàcil de fer-se veure pels uns, i negar tot parentiu amb els altres". Tenia dret el Cardenal a poder integrar aquests dos amors, perquè és una integració natural. No hauria hagut de trobar-se mai amb el dilema d'haver de triar, perquè li hauria de ser una tria impossible. Aquests dos amors eren ell mateix, i ell no es podia partir. Es imaginable l'angoixa davant de fets que semblaven abocar-lo en aquest dilema terrible. Devia ser en el moment de creure en el miracle. De confiar en Aquell que li havia obert el cor en aquests dos amors; el que l'aguantaria en la doble fidelitat difícil, i li permetria de continuar estimant —amb un cor llatzerat, això sí— la terra i l'Església. Per a una tristesa no hi havia remei: haver de veure com molta gent havia deixat d'estimar l'Església que ell estimava. La fe d'un poble que s'anava llanguint. Eren massa les macadures d'escàndols que duia a sobre aquella pobre fe. La fe del nostre poble era ja una fe petita, com un ble que fumejava. I moltes solucions que des de dalt es donaven a problemes vitals, feien la impressió que havia estat decidit d'apagar-la del tot.

El Cardenal no feia d'home de l'Església i d'home de la terra, sinó que "era" l'una cosa i l'altra. La terra l'havia engendrat, i el baptisme l'havia reengendrat amb la mateixa força i delicadesa. Dues vegades i a fons.

Home de la terra, també Jesucrist. I sant Pau. I tots els cristians. No es pot ésser home de l'Església sense ésser home de la terra, essent l'Església necessàriament encarnada. El desarrelament és contra natura i no representa cap bona carta. Si el Cardenal s'hagués desentès de la terra hauria estat un heroi per a uns o per altres. Com que no va fer ni una cosa ni l'altra, ningú no l'ha fet un heroi. Però ver ésser màrtir en el testimoni: l'amor és possible entre els homes; la pau i l'amor són els objectius del nostre treball. I fou màrtir en el sentit de veritat crucificada, ja

que tots els que la proclamen acaben crucificats. Els cristians no en tenim, d'herois. Només en tenen els extremistes, els totalitaristes, els nacionalistes gelosos: aquells que es pensen que només són ells, que fan el que ningú més no fa. El culte a l'heroi s'assembla a la demagògia. En canvi, aquell que després d'haver fet el que havia de fer, sap dir que és un servent inútil, no es pot tenir per un heroi.

Fort i viril, però humil i servidor, així moria el nostre Cardenal. En el seu testament espiritual deia que si moria a l'exili, desitjava que les seves restes fossin enterrades a Tarragona. Que no volia oració fúnebre ni honors; tot amb la senzillesa amb què havia viscut. Que perdonava de tot cor els seus contraris i calumniadors; sabia qui eren, i els perdonava. No era pas ni mesell ni superhome. Era molt sensible a les ingratituds, a les males arts de molts, a l'abandó. Se'n dolia, perquè estimava de cor. Tanmateix, com que la seva llibertat es fonamentava en Jesús, confiava que el Senyor el deslliuraria. Feia allò que diu Lubac: "Quan el sofriment s'imposa, no hem de refusar-lo, ni de plaurè'ns-hi. No hem de lluitar-hi ni de trampejar-lo. Cal, sense complaença, acollir-lo. Acolliment que no és mai definitiu. Acolliment que constitueix el més alt exercici de la llibertat".

No ens acostem al Cardenal per recordar un temps passat, per enyorar-lo. El present, l'"ara" i l'"avui" és el que ens interessa en vista a un futur que es farà present com Déu voldrà. Escutar el misteri d'una persona no és solament trobar un exemple a imitar, sinó veure en ell un aspecte del Crist, per valorar la seva inesgotable bellesa. Conèixer el Cardenal és, doncs, conèixer Jesucrist, i Ell és el mateix ahir, avui i sempre.

Acaba el P. Estradé considerant la darrera etapa del Prelat, en la qual s'afinen i es destaquen els trets del seu extraordinari esperit, mentre l'home lliure, el Cardenal Vidal i Barraquer, arriba, morint en Crist, a la suprema llibertat.